Obsah

Ať dnem i nocí rozjímají o zákonu Páně a bdí na modlitbách (2. část – dokončení) 1
Fra. Jan od sv. Bruna, OCD

Neboj se! 7
P. Giustino Zoppi, OCD

Ovoce i setba Karmelu z celého světa 10
P. Vojtěch Kodet, O.Carm.

Jaké je poslání karmelitánského laika v dnešním světě? ... 14
Vladimíra M. Polišenská

Moje vzpomínky na sestru Benediktu (Edith Stein) 17
Sr. Stephanie, OCD

Ať dnem i nocí rozjímají o zákonu Páně a bdí na modlitbách

(2. část - dokončení)

Fra. Jan od sv. Bruna, OCD

Formule Ježíšovy modlitby a moc Jména

Klasická formule modlitby Ježíšovy zní: „Pane Ježíši Kriste, smiluj se nade mnou (hříšným, hříšnou)," někdy se však uvádí i v delší podobě: „Pane Ježíši Kriste, Synu Boha živého, smiluj se nade mnou hříšným." Sám ruský poutník však uvádí ve své krátké syntéze učení otců o modlitbě[1] radu, abychom slova modlitby občas měnili, tj. pronášeli někdy kratší a někdy delší verzi. Chce se tím snad vyhnout jisté rutině a bezmyšlenkovosti. Avšak jindy, když již modlitba sestoupí hlouběji, zdá se naopak dobré zvyknout si na určitou formuli a tu neměnit. Možné je také přejít do plurálu: „Pane Ježíši Kriste, smiluj se nad námi," a uvědomovat si tak hlouběji eklesiální rozměr modlitby. Formule modlitby Ježíšovy tedy není nic absolutního, je možné přizpůsobit ji do určité míry potřebám každého. Důležité se mi zdá zvolit takovou formuli, kterou by bylo možné vyslovovat v rytmu našeho dýchání, jak o tom bude řeč v části věnované „fyzické metodě".

Nyní se podívejme na dvě části, z kterých se modlitba Ježíšova skládá.
V první části je kladen důraz na vyslovení jména Ježíš. Podle Bible je jméno jedním z Božích atributů, je „místem" Boží přítomnosti. Vzývání Ježíšova

1 Upřímná vyprávění poutníka svému duchovnímu otci, s. 188–189.

jména univerzalizuje milost Pánova Vtělení, neboť každému jednotlivému člověku umožňuje, aby si tuto milost osobně přivlastnil, aby jeho srdce přijalo Pána.[2] Již ve Starém Zákoně je toto chápání jména jako formy Boží přítomnosti obsaženo. Proto mohl Boží jméno vyslovit jen velekněz ve „velesvatyni" jeruzalémského chrámu, a to pouze o svátku Jom Kipur, tedy jedenkrát v roce. Ale Vtělení učinilo z každého člověka velekněze, jemuž je svěřeno Jméno. Jméno Ježíš - *Jéšuach*, znamená Spasitel. V první části modlitby tedy Ježíše vyznáváme jako svého Pána a prohlašujeme ho za svého Spasitele a Vykupitele - Krista.

Zde je potřeba poznamenat, že výše zmíněný pohled, ač je jistě biblicky inspirován, se blíží k pojetí těch, kteří přisuzovali vyslovování jména téměř svátostnou sílu. Ale i v samotném Rusku, kde byl tento pohled tolik rozšířený, se najdou ti, kdo naproti tomu zdůrazňují, že síla modlitby spočívá mnohem spíše v dispozici srdce toho, kdo se modlí. Takové pojetí zastával Teofan Zatvornik.

Druhá část modlitby Ježíšovy je vlastně modlitbou celníka z evangelia (Lk 18,13). Člověk vyznává svůj hřích a potřebu Božího milosrdenství a obrací se k svému Spasiteli s prosbou, aby mu odpustil. Staří mniši se tímto způsobem snažili upevňovat v sobě pocit *pénthos*, jakési stálé vědomí své hříšnosti, slabosti a blízkosti pádu, pokud by Pán odtáhl svou ruku a ustavičně mocně nepomáhal. Tento postoj však naprosto neznamená postoj skrupulanta, pochybujícího o Božím odpuštění! Naopak byla zdůrazňována nutnost víry, že Bůh odpouští ihned - v té chvíli, kdy se k němu upřímně obracíme. *Pénthos* je tedy jakési „veselé pokání" člověka, který pokorně uznává svou slabost a zároveň se neustále raduje z Božího odpuštění.

Fyzická metoda a čas věnovaný modlitbě

Někteří z hesychastů se pokoušejí podpořit svou modlitbu pomocí psychofyzické metody. V základu jde jistě o dobrou myšlenku, která si uvědomuje účast všech složek člověka na modlitbě. Klasickým dílkem tohoto směru se stal text připisovaný Simeonovi Novému Teologovi, avšak pocházející pravděpodobně z pera Nicefora ze svaté hory Athosu (14. stol.). Podává velice precizní návod k dýchání, k zadržování dechu a další cvičení, slibující, že ten, kdo se takto modlí, „se uvidí v záři, podobné té, kterou spatřili učedníci Ježíšovi na hoře Tábor, a obdrží dar rozlišování duchů...uvidí prostory, které jsou uprostřed srdce..., od té chvíle vzývání Ježíšova jména zažene každou zlou myšlenku." Ne všichni hesychasté však tato cvičení přejímají. Teofan

2 Pavel Evdokimov, Epochy duchovního života, Od pouštních Otců do našich dnů, Velehrad 2002, s. 212.

Zatvornik, překladatel Filokalie do ruštiny, daný text zkracuje a přidává k němu poznámku: „Zde uvádí sv. Simeon určité vnější úkony, které někoho pohoršují a vzdalují od jejich praktického cvičení, u jiných samotné cvičení deformují..." „Pozorovat svůj pupek,"[3] je Teofanem označeno za cvičení „hrubé a hloupé."

Přes všechny tyto výhrady se zdá, že určité tělesné cvičení doprovázející modlitbu má svůj význam, byť jen relativní, a to zvláště v počáteční etapě, než se modlitba stane více vnitřní a tedy méně závislou na vnějších okolnostech. Mnozí z Otců a duchovních autorů radí modlit se v rytmu vlastního dechu. Při vdechnutí: „Pane Ježíši (Kriste)," při vydechnutí: „smiluj se nade mnou". Nebo: „Pane" (vdechnutí) - „Ježíši" (vydechnutí) - „smiluj se" (vdechnutí) - „nade mnou" (vydechnutí). Souhra mezi dechem a slovy modlitby pomáhá časem dosáhnout toho, že se nám modlitba Ježíšova stane stejně přirozenou jako dýchání. Proti tomu by se nestavěl ani Teofan Zatvornik, který píše: „Je důležité... mít po určitou míru dech pod kontrolou, takže ho můžeme přizpůsobit rytmu slov."

Další tělesnou pomůckou je volba polohy těla a prostředí při modlitbě. Sv. Basil říká: „Hleď, jak síly duše ovlivňují tělo a jak i city duše jsou závislé na těle." S tím souhlasí i sv. Ignác z Loyoly a další západní světci.[4] Ignác nezná žádnou ideální polohu platící pro všechny, ale radí: „Začít nazírat buď na kolenou, nebo leže na tváři na zemi, nebo leže naznak s obličejem vzhůru, nebo sedě, nebo stoje, vždycky však s úmyslem hledat to, co chci. Přitom je třeba dbát na dvě věci: 1.naleznu-li kleče to, co chci, nebudu měnit polohu těla; stejně když ležím na tváři apod.; 2. u onoho bodu, v němž najdu, co chci, budu klidně prodlévat, aniž bych se úzkostlivě staral o postoupení k dalšímu."[5]

Jako důležité se mi jeví nepřeceňovat význam těchto metod a zvláště uvědomit si, že modlitba a pokrok v ní jsou vždy v posledku darem Boží milosti. Modlitba Ježíšova tedy naprosto není pouze cvičením podobným józe, jak je někdy na západě nesprávně nahlížena.

Kolik času však modlitbě věnovat? Teofan Zatvornik radí mladé dívce, kterou duchovně vede prostřednictvím dopisů:[6] „Z kostela spěchejte přímo do svého

3 Naráží na Niceforův text, kde mimo jiné stojí: „...zaměř pohled tělesného oka vší silou na prostředek břicha, čili pupek..." srov. Umění modlit se srdcem, s. 32.

4 Viz. např. tzv. devět způsobů modlitby sv. Dominika, z nichž některé jsou spojené s určitými tělesnými pozicemi.

5 Tomáš Špidlík, Ignác - starec, s. 77.

6 Teofan napsal tento dopis v době, kdy již žil jako reklus (zatvornik; tedy v naprostém odloučení od lidské společnosti) poblíž kláštera Vyšen. Toto období spadá do let 1872 - 1894 (v tom roce zemřel). Trávil tehdy prý celé dny i noci v modlitbě a plakal dlouhé hodiny nad

pokoje... a přitom zbožně proste Pána, abyste strávila s duchovním užitkem čas, kdy pobýváte doma sama. Pak je třeba si trochu odpočinout. Myšlenkám však ani tehdy nedovolte bloudit, říkejte si jen pro sebe jediné: Pane, smiluj se! Pane, smiluj se! Poté, co jste si odpočinula, je třeba pustit se do práce: buď se modlit nebo se věnovat ručním pracím. Co, kdy a jak, si už určete sama. Nelze se zabývat pouze duchovnem. Je třeba mít nějakou nenáročnou ruční práci. A sáhnout po ní jen tehdy, když je duše unavená a neschopná četby, přemýšlení nebo modlitby k Bohu. Pokud však jdou duchovní věci dobře, není nutné se ruční práce dotýkat. Je určená pro vyplnění času, který by byl jinak stráven v prázdnotě, a ta je zhoubná vždycky..."[7]

Musíme si uvědomit, že zde citovaný text měl sloužit svobodné dívce z vyšších vrstev, která neměla na starosti ani rodinu, ani nechodila do zaměstnání, mohla tedy skutečně většinu času věnovat modlitbě a všemu, co je s ní spojeno. Zdá se být jasné, že takové podmínky má dnes jen minimum lidí, a to i mezi řeholníky. Teofanovy rady však obsahují několik cenných obecně platných postřehů. Za prvé na nich vidíme, že modlitba Ježíšova je začleněna do života liturgického a svátostného,[8] a dále je doporučováno čtení a „přemýšlení", tedy snad rozjímání. Vidíme, že kvůli modlitbě Ježíšově nemusíme opustit ani další formy osobní modlitby, na které jsme zvyklí. Naopak se mohou vhodně doplňovat a záleží především na tom, jaký způsob modlitby vyhovuje nám a jak „pokročilí" v modlitbě a v duchovním životě vůbec jsme, abychom věnovali jednotlivým formám tolik času, aby nás přiváděly k usebrání a životu s Bohem.

Dalším cenným postřehem je důraz na práci, kterou konáme i jako formu aktivního odpočinku. To souvisí s Teofanovou antropologií, která je trichotomická: člověk je podle ní jednotou těla, duše a ducha.[9] Aby člověk mohl žít

vlastní ubohostí a nad milosrdenstvím Božím, které nám vždy přichází na pomoc (krásný příklad postoje penthos). Věnoval se také zámečnické, soustružnické a knihvazačské práci a maloval ikony. Ve volném čase psal teologická pojednání a vedl korespondenci s lidmi, kteří se na něj obraceli se svými problémy. Stal se tak duchovním otcem mnoha lidí. 10.1. 1988 byl v Moskvě pravoslavnou církví kanonizován.

7 Teofan Zatvornik, Povzbuzení k duchovnímu životu, s. 135.

8 Píše dívce, která se připravuje na přijetí svátostí pokání a Eucharistie, které se v pravoslavné církvi většinou přijímají méně často než v církvi římskokatolické.

9 Trichotomickou strukturu běžně uznává většina východních duchovních autorů, i když ne vždy ve stejné podobě. To není zcela slučitelné s katolickým pohledem, který rozeznává tělo a duši, která „je skutečně a per se formou lidského těla" (Viennský všeobecný sněm 1311–1312, DS 902) a třetí část „ducha" již nezná. Přesto duchovní autoři rádi mluví o „nejvyšší části duše", nebo zdůrazňují množství „komnat" ve „vnitřním hradu duše". Tato nejvyšší část by se snad mohla alespoň přibližně rovnat tomu, co Teofan nazývá „duchem". Otcové jako sv. Irenej se naopak domnívají, že se jedná o Ducha sv., kterému se člověk otevírá, a který se stává jakoby součástí (ne ontologickou – člověk zůstává člověkem) jeho osoby (srov. Sv. Irenej, Patero kněh proti kacířství, V,6,1).

v harmonii s Bohem, musí uspokojovat potřeby všech těchto částí. Přitom potřeby duchovní jsou nejvyšší a jejich uspokojování učí člověka uspokojovat v souladu s nimi i potřeby ostatních částí. Jaký prostor věnujeme potřebám každé z těchto částí, závisí do značné míry na našem povolání a stavu (zda jsme laici, kněží, nebo žijeme v komunitě). Důležité však je, že duchovní, duševní a tělesné sice pro schematizaci oddělujeme, ale vše je propojeno v jediném člověku. Jedno každé tedy v ideálním případě podporuje i to ostatní. To ovšem znamená, že pokud svůj stav a své povolání skutečně volíme v souladu s Boží vůlí, měla by nám i naše práce pomáhat růst v modlitbě a naopak modlitba činí z naší práce, jakkoliv obyčejné, oběť Bohu milou. Je jasné, že toto je vysoký ideál, ke kterému musíme směřovat a postupně dorůstat.

Přestože jsme si ukázali, že celý – i pracovní – den se může stávat modlitbou, přesto duchovní tradice zná „privilegované časy modlitby." Jsou jimi především večer a ráno. Tak radí jistý mnich muži žijícímu uprostřed světa, aby – pokud se nemůže modlit celý den – věnoval modlitbě Ježíšově poslední hodinu předtím, než jde spát. Zkušenost nás učí, jak mnoho se liší spánek člověka, který usíná v usebrání, od toho, kdo je roztržitý. Nejde jen o to, že onen první si jistě lépe odpočine, ale také že i ráno zpravidla začíná v usebrání, anebo je pro něj usebrání snáze dosažitelné i prostřednictvím poměrně krátké chvíle, strávené v modlitbě. Ráno je pak druhým z privilegovaných časů. Ten, kdo dokáže, či spíše komu je dáno strávit určitý čas před začátkem práce v usebrání a modlitbě, odhalí postupně, jak se jeho pracovní den proměňuje, jak potom práce, jakkoliv je potřeba se na ni soustředit, začíná být prostoupena modlitbou, ačkoli se právě „nemodlíme" – v tom smyslu, jak tohoto slova běžně užíváme. Modlitba přestane být jednou z povinností „dobrého křesťana" a stane se opravdu zdrojem požehnání pro nás i pro naše okolí. Netřeba zdůrazňovat, že dosažení tohoto stupně modlitby vyžaduje, kromě mocné pomoci Ducha svatého také námahu a věrnost modlitbě.

Hesychastická spiritualita a modlitba Ježíšova na západě

Západní křesťané se s hesychastickou spiritualitou seznámili zejména díky již zmiňovaným Upřímným vyprávěním poutníka, která poprvé vyšla r. 1881 v Kazani a po první světové válce začala být překládána do světových jazyků. Již mnohem dříve však byla spiritualita alespoň příbuzná hesychastické žita zejména v klášteřích. Gorazd Vopatrný ve své knize Hesychasmus jako tradiční křesťanská spiritualita,[10] považuje za hesychasty svatého Benedikta, svatého Patrika, nebo dokonce svatou Ludmilu.

10 Nakladatel L. Marek, 2003.

Zdá se však, že nejvíce je spiritualita podobná hesychasmu živá mezi syny sv. Bruna, mezi kartuziány. Již ve 12. století známý benediktinský opat Vilém ze Saint Thierry ve své „Zlaté epištole" označuje kartuziány za ty, kteří „v temnotách západu a v chladu Galie nesou světlo východu, dávnou horlivost egyptských mnichů - příklad života v samotě a vzor života nebeského." Také texty mnichů - kartuziánů, dnes dostupné,[11] doslova vyzařují zkušenost s životem vnitřního mlčení a asketického boje modlitby vedoucího ke sjednocení s Bohem. Chtěl bych zde uvést jeden text, který navíc nastiňuje jeden z aspektů asketického výstupu, který jsem dosud nezdůraznil: i hesychast někdy musí procházet „temnou nocí", podobnou té, kterou popsal sv. Jan od Kříže. To je zkušenost také mnoha svatých z východu.
Zde tedy předkládám část anonymního kartuziánského textu:

Nekonečná je má žízeň po mlčení,
nekonečná je má touha po pokoji.
Jak se zbavit spěchu v mém životě?
Jak vymýtit hluk?

Bůh lásky byl v mém srdci
a já jsem byl v srdci
tohoto Boha lásky.

Až k smrti jsem putoval nocí,
nahlížel do pramenů,
stoupal k vrcholům,
vzdoroval mrazu...
(...)

Vně je svět,
vně je hluk a spěch.
Ale příbytek není venku,
je uvnitř.

Pouze na nás záleží,
zda naplníme dům mlčením.
Mlčení dává odpočinout, zklidňuje, uzdravuje, těší.
Mlčení obnovuje síly, chrání život, pomáhá myslet.

Mlčení nás činí lepšími.
Pouze ono dává jednotu duchu a hmotě,
dovoluje hledat Boha horlivěji v nás,
nalézt ho rychleji a vlastnit ho zcela.

11 Jeden z nich níže ocituji z knihy Parole di Certosini, Padova 1991, obsahující duchovní texty kartuziánských autorů různých dob, včetně dvou zachovaných dopisů sv. Bruna. V italštině vyšla také populárněji laděná kniha: I Monaci di Serra San Bruno, Sentieri del Deserto, Soveria Mannelli (Catanzaro) 2001, která odkazuje i na další literaturu - srov s. 149-150. V češtině se nabízí jednak slavná Scala paradisi (Stupně k ráji) od převora Velké Kartouzy Guiga, Kostelní Vydří 1995, jednak podle mého názoru dosti naivní práce: Robin Bruce Lockhart, Na cestě do nebe, Praha 1996.

Jak jsem už zmínil, modlitba Ježíšova a modlitba srdce představuje starobylou součást spirituality křesťanského východu. Zároveň získává stále větší místo i v modlitbě západních křesťanů. Snad může být jednou z cest, která přispěje k hledání společných zdrojů teologie a duchovního života obou rozdělených církví, abychom dokázali ve stále větší plnosti směřovat k naplnění příkazů a přání Pána a jeho apoštolů: „neustále se modlete" (1 Sol 5,17) a „ať jsou v dokonalé jednotě" (Jan 17,23).

Neboj se!

P. Giustino Zoppi, OCD

(Promluva, kterou pronesl provinční představený janovské provincie bosých karmelitánů při slavnosti věčných slibů sestry Marie Sáry od Ducha svatého dne 13. října 2007 v kostele sv. Benedikta na Hradčanech.)

Drahá sestro Sáro,
z posvátného textu, který byl před chvílí čten, vystupuje výrazně a silně do popředí pro nás pro všechny, ale zvláště pro tebe v tento milostiplný den hned jedno slovo, slovo světla a síly: „Neboj se!"[1]
Nejsem to já, kdo ti je říká, ani tvá novicmistrová nebo matka převorka nebo celá komunita, ani tvůj duchovní vůdce. Říká ti je „Hospodin, tvůj stvořitel, který tě utvořil v mateřském lůně a pomáhá ti: ‚Neboj se, neměj strach'."

Ano, neboť strach je mocným nástrojem v rukách Nepřítele, Satana. Je nástrojem, kterým tento nepřítel škodí všem křesťanům, ale zvláště těm osobám, jež jsou zcela a výhradně zasvěcené Bohu, neboť jsou to právě ony, kdo nahánějí strach jemu, strašlivý strach, jak nás tomu učí Terezie z Lisieux a ještě více Terezie z Avily.
Strach nepochází od Boha, neboť Bůh nezná strach; strach pochází z hříchu: Adam neuposlechl Boha, a tak: „jsem dostal strach," - říká - „a proto jsem se skryl". Proto strach pochází od Satana, neboť on byl prvním, kdo se vzdálil od Boha, a když od něj vzdaluje i lidi, rodí v nich strach.
Posluhuje si strachem, aby odradil člověka, který hledá Pána, aby oslabil jeho rozlet, ochromil jeho síly, dostrkal jej k průměrnosti, k rezignaci na svatost s odůvodněním, že je lidsky nedosažitelná, nebo jen málokým.

1 Při bohoslužbě se četly tyto texty Písma: Iz 44,1-5; Ž 63; Flp 3,8-14 a Jan 15,9-17.

Ty, sestro Sáro, povolána Pánem již od mateřského lůna, měj naopak odvahu toužit po svatosti, měj důvěru, že můžeš dosáhnout nejvyšších vrcholů, kde je pouze svoboda; nespokoj se s přebýváním na mlžných rovinách kompromisu.
Avšak co je oním vrcholem, cílem? Hle, jaký cíl ti Pán ukazuje, tobě jako křesťance, ale zvlášť tobě jako karmelitce: „Zůstaňte v mé lásce. Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás. Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí život."
To je vrchol čiré lásky, úplného sebezapomenutí: tam čeká Bůh na karmelitku!

Ale jak by sis mohla ty, my, s celým břemenem své slabosti, troufat na to, že budeme milovat jako on a že položíme život, jak ho položil on, pokud by nám on sám neřekl: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a přinášeli ovoce"?
A přece, on řekl právě toto: já jsem vás vyvolil a já jsem vás ustanovil! A tak, i když právem nedůvěřuji své nestálosti, své rozmanité lenosti, starému člověku ve mně, který, jak se zdá, mě nikdy nebude chtít opustit, musím být schopen i tak říci: ale, Pane, tys mě povolal, tys mě ustanovil, ty ses za mě nasadil: proto půjdu důsledně až do konce. „Na tvé slovo spustím sítě."

Je to jeho slovo, jen jeho slovo, které nás opravňuje k odvaze vydat se na cestu Lásky s velkým L. Ne lásky tvořené sladkými slovíčky, ne abstraktní lásky k Bohu, se kterým se člověk nikdy opravdově nesetkal, nebo ke vzdálenému, idealizovanému lidstvu, nýbrž solidní, konkrétní lásky vůči konkrétním osobám, které mi zjevují Tvář, nejčastěji trpící Tvář, Krista.

Tvé spolusestry jsou skutečnou zkušebnou pravosti tvé lásky, drahá sestro Sáro, zde budeš muset vybojovat svou vyčerpávající bitvu, zde na tebe budou číhat skleslost, útěk, strach, aby tě pokoušely, přivedly k pádu, a pokud možno, abys pod jejich vlivem vše definitivně vzdala.
Opravdově milovat totiž není nikdy snadné: hledat v lásce dobro druhých a ne vlastní; milovat dnes, zítra a pozítří a pak stále dál; milovat, když nejsme milováni; milovat osoby nevlídné; milovat, když se necítíme být schopni dávat lásku; právě to vše se jeví jako velmi náročný podnik. Avšak láska je taková, nebo není vůbec.
Existuje tajemství úspěchu tohoto podniku: nedívat se jednoduše na člověka – ani na sebe ani na jiné – ale dívat se na Krista v člověku. Zde je možné pochopit, jak musí karmelitka, chce-li se skutečně nazývat kontemplativní, žít sesterství!

Klameš sám sebe, člověče, myslíš-li si, že nahlížíš Krista v modlitbě, pokud ho nenahlížíš v bratrovi, v sestře, které máš po boku a kteří nejčastěji velmi dobře skrývají jeho Tvář!
A naopak: ty, kdo podceňuješ setkání s Bohem v mlčení, jak se můžeš domnívat, že buduješ skutečné sesterství, a ne pouze jakési nejisté žití spolu, které hned popraská, jakmile se naše jednotlivá sobectví zrovna neshodnou?

Karmelitka si nevolí mezi Bohem a člověkem, mezi modlitbou a službou, ale volí si učenlivost lásky k Bohu tím, že se nechává denně učit Kristem, který ji vychovává prostřednictvím sestry.
Kristus v tobě den po dni vytesává veledílo Lásky, dílo svatosti, a to prostřednictvím sester. Jak správně to vytušila Terezie z Avily, když zakládala své dílo!
Když tě napomíná sestra, je to on, kdo tě napomíná.
Když tě pokořuje sestra, je to on, kdo tě pokořuje.
Když tě nemiluje sestra, je to Kristus, který ti chce dát zakusit, jaké to je, když není milován on.
A když tě sestra miluje, je to opět on, kdo pokořuje tvou pýchu, aby ti pomohl objevit, jak jsi křehká a jak mnoho lásky potřebuješ.

Drahá sestro Sáro, je takový ideál nedosažitelný, utopický?
Jistě, hledíme-li na konkrétní realitu našich komunit, na námahu, kterou jistě budeš muset vynakládat i ty každý den, abys spojovala modlitbu s bliženskou láskou, pak vzdálenost mezi slovy a událostmi se ti může zdát nepřeklenutelnou.
A přece poslyš, co nám před chvílí řekl svatý Pavel: „Ne že bych snad již dosáhl odměny nebo že bych už dospěl k dokonalosti; jen se snažím běžet, abych ji získal..."
Hle, to je slovo, jež se tak líbí našemu učiteli: „snažím se běžet..." Bůh nehledí na výsledek, nýbrž čte v srdcích touhu po dobru, a to mu stačí. „Snažte se vejít těsnou branou..."

Buď odvážná, sestro Sáro, a svými slavnými sliby dnes řekni Ježíšovi ze všech svých sil, že chceš vejít těsnou bránou, která vede k dokonalosti:
Vstup bez váhání a nemysli na to, co tě čeká;
nech se vzít za ruku svatou Terezií, našimi světci, svými spolusestrami;
a naslouchej svému milovanému Snoubenci, který ti šeptá:
„Neboj se, já jsem tě povolal již od mateřského lůna; já ti pomáhám." Amen.

Ovoce i setba Karmelu z celého světa

P. Vojtěch Kodet, O.Carm.

Generální kapitula řádu není pouze shromážděním pracovním, organizačním, ale snaží se také shromáždit a šířeji nabídnout duchovní podněty v rámci celé rodiny Karmelu. To je důvod, proč bych obsah některých zpráv nebo svědectví, které byly předneseny na kapitule, konané letos 4.–22. září v Sassone u Říma a jíž jsem se mohl účastnit, rád předložil i čtenářům časopisu Karmel.

Letošní generální kapitula byla zvláštní tím, že byla slavena ve spojitosti s výročím 800 let od sepsání naší řehole sv. Albertem Jeruzalémským. Téma kapituly proto znělo: *„In obsequio Jesu Christi. Modlící se a prorocké společenství v měnícím se světě"*. Tomuto tématu byly věnovány zvláště první dny kapituly.

Hned druhý den byl dnem duchovní obnovy na zmíněné téma a vedl ji náš spolubratr Eugène Kaboré, biblista z Burkina Faso. Upozornil na podstatné změny současné společnosti, která se stává společností bez morální zodpovědnosti, bez respektu k všelidským hodnotám. Bylo zajímavé slyšet tohoto bratra černé pleti, jak mluví o „džungli, ve které žijeme". Naše odpověď musí podle něj spočívat v autentičnosti našeho zasvěceného života a v solidaritě s potřebnými. Každý žák proroka Eliáše by měl být živým svědkem hodnot Božích i lidských, žít plány Boží a ne svoje. Proto by měl být člověkem, který Bohu naslouchá a poslouchá ho. Nejvíce mě zasáhla jeho věta, že „v prorocké škole se nestuduje diplomacie".

V průběhu dalších dní jsme mimo jiné vyslechli náročnou přednášku profesora sociologie Romea Ciminello o proměnách současného světa. Jako negativní jevy současnosti uvedl především sekularizaci, explozi individualismu, terorismus zasahující psychologickou stránku našeho života, organizovanou nespravedlnost, stále rostoucí konzumismus, s nímž se prohlubuje bída a hlad ve světě. Statistiky, které uváděl, byly opravdu otřesné.

Snad nejlepším příspěvkem byla přednáška P. Timothy Radcliffa OP, bývalého generálního převora dominikánů, na téma „Modlící se a prorocké společenství". Upozornil především na nedostatek ticha v našem životě, což brání

modlitbě a naslouchání, a na pokušení rivality, která ničí v zárodku každý prorocký rozměr našeho života. Zajímavé byly pak i odpovědi bratří ve skupinách na otázky, které nám dal a které se týkaly toho, jak pěstujeme ticho v našem životě, v čem jsme znamením naděje pro lidi kolem nás a jak můžeme dosáhnout hlubšího pokoje a svobody od rivality.

Čeští účastníci generální kapituly s novým generálním převorem.

Další přednášející – prof. Donna Orsuto, která vyučuje na Institutu spirituality na Gregoriáně – měla poměrně obsáhlou přednášku o našem charismatu. Nastiňovala náš kontemplativní život uprostřed světa a přitom kladla veliký důraz na vyváženost naší činnosti a tichého času s Bohem, na konkrétní čas a místo pro přebývání v naslouchání Bohu, na věrnost cele a kapli.

Další příspěvek s názvem „Ekonomická misie" přednesl německý kapucín P. Helmut Rakowski. Zaměřil se na misie z ekonomického pohledu, na důležitost ekonomické solidarity, která je službou evangelizaci. Rozdělil se o svoji zkušenost z jejich společenství při hledání náležitého – vzhledem k současnému světu – vztahu nás, řeholníků, k penězům. Zdůraznil, že nejtěžší je spravovat peníze bratrsky, a nastolil pět kritérií, kterými by se mělo toto bratrské zacházení s penězi vyznačovat: průhlednost, spolupráce, spravedlnost, solidarita, střízlivost (prostota). Všichni se stále musíme učit vztahu k penězům a správnému způsobu rozhodování při jejich užívání. V žádném společenství není možné, aby vážná finanční rozhodnutí dělal jeden člověk. Všichni, jak bohatí tak chudí, se musíme učit žít solidaritu, která je modelem nových vztahů ve světě.

Shromáždění kapituly se zúčastnilo na svatopetrském náměstí generální audience s Benediktem XVI.

Generální převorové rádu karmelitánů v poslední době (zprava doleva): Falco Thuis (1971-1983), John Malley (1983-1995), Joseph Chalmers (1995-2007) a Fernando Millán (2007-).

Zajímavý byl také referát našeho otce Josefa Jančáře, mezi jiným pro analytický rozklad příčin odchodů bratří a sester ze zasvěceného života, které během poslední doby proběhly.

Důležitým úkolem generální kapituly byla volba nového generálního převora a celé generální rady. Zvláště při volbě generála, která byla 13. září, jsem vnímal velmi dobrou, bratrskou a slavnostní atmosféru. Za nového generálního převora řádu byl zvolen téměř jednohlasně (70 hlasů z 82 možných) Fernando Millán Romeral ze Španělska. Je mu 45 let a do této chvíle působil jako

profesor na Teologické fakultě v Comillas, má doktorát z filosofie a teologie, je členem Karmelitánského institutu a ve své provincii byl radním, pověřeným péčí o formaci.

Večer 14. září pak mezi nás přijeli pozvaní hosté, zástupci celé karmelské rodiny: mnišky, kongregační sestry, terciáři, členové různých hnutí s naší spiritualitou a také jeden náš poustevník - Fabian Rosetti, který v Texasu založil poustevnu a nyní je převorem poustevnické komunity pěti bratří. Mezi jednotlivými referáty těchto hostí vystoupila také naše terciářka Vladimíra Polišenská. Její příspěvek byl přijat velmi kladně a také ho najdete (spolu s několika fotografiemi z generální kapituly) na stránkách tohoto čísla časopisu Karmel. Zajímavé bylo dále vystoupení italských manželů Taddea a Marie Manellových z komunity rodin Carmelo Domestico. Mluvili o důležitosti svědectví křesťanských rodin, které jsou povolány jít v této době často jako Eliáš proti proudu společnosti. Na prohlubující se rodinný individualismus a ekonomickou nezávislost jednotlivých členů rodiny za účelem vlastního požitku je podle nich třeba reagovat semknutím se rodiny, manželskou věrností a ekonomickou solidaritou.

P. Yohannes Indrakasuma z Indonésie, zakladatel Kongeregace sv. Eliáše, nás seznámil se svou rozsáhlou pastorační činností, která je jakýmsi novým hnutím uprostřed Karmelu. Jeho spiritualita i činnost vychází ze spojení karmelské spirituality s charismatickou obnovou. Tento náš spolubratr založil tři různá společenství, která navzájem spolupracují: společenství sester (Dcery Karmelu) , bratří (Kongregace sv. Eliáše) a laiků (Komunita Nejsvětější Trojice). Ve svém programu mají všichni denně dvě hodiny modlitby v tichu, breviář a slavení eucharistie. V neděli je tato mše v duchu charismatické obnovy spojená s uzdravováním. Za cíl si kladou uvést lidi do zkušenosti s láskou Boží, s živým Kristem. Každý jejich dům je domem exercicií a duchovních obnov, kterých se účastní i 200-600 lidí najednou. Obnov pro mladé se většinou účastní víc jak tisíc zájemců. Dělají také takto ve velkém i exercicie pro děti od 6 do 12 let. Exercicie mají trojstupňové: pro začínající, kterým zprostředkují první zkušenost s Bohem, uzdravení a osvobození; pro pokročilejší, které vedou k hlubokému obrácení, k pokání a životu ze svátostí a ze Slova Božího; a pak pro ještě pokročilejší, které vyučují ke službě. Dnes dávají exercicie po celém světě. Konkrétní společenství funguje na systému buněk, kdy každá buňka má 4 až 16 lidí. Do komunity laiků, která vznikla v r. 1998, v poslední době vstoupilo na 8 tisíc lidí. Dnes mají komunity nejen v Indonésii, ale také v USA, v Holandsku, Itálii, Německu a Číně.

Jako host nás přišel pozdravit také generální představený bosých karmelitánů Luis Aróstegui Gamboa OCD. Setkání s ním bylo velmi přátelské a bratrské. Také jeho přednáška (na téma kapituly) i promluva při mši byly velmi obohacující. Podle něj jsou pro nás v dnešním světě hlavními výzvami hlad a bída, které odporují základním lidským právům člověka, a dále pak odpad od náboženského a řeholního života, růst konzumismu a individualismu a nárůst nekřesťanů ve světě. Přitom svět, ve kterém se toto děje, není světem mimo nás, my sami v něm žijeme. Prorocké svědectví Karmelu vidí především v bratrském životě a v našem zakotvení v Kristu. Přitom vnímá v řeholních komunitách na jedné straně velkou potřebu vztahů a na druhé straně faktický individualismus. Pokud ale Ježíš není skutečným středem našeho života a naší komunity, která se shromáždila a žije pro Něj, už tím samým přestáváme být prorockým znamením. Přitom řeholní život není jen oběť, ale také radost z toho, že mohu být s Ním. Karmel se však pro svůj zájem o spiritualitu nesmí vzdálit potřebám lidí. Pravá spiritualita musí mít zájem o svět a vést k proměně mentality ve společnosti. Autentická zkušenost s Bohem nutně vede k objevení důstojnosti člověka.

Musím říci, že účast na generální kapitule pro mne byla velmi přínosná. Snad i z tohoto neúplného výčtu referátů a tlumočených myšlenek to lze vytušit. Ale nedá se takto předat obohacení, které mi přinesly osobní neformální rozhovory s bratřími z celého světa.

Jaké je poslání karmelitánského laika v dnešním světě?

Vladimíra M. Polišenská

Vážení účastníci kapituly, bratři a sestry,

nejdříve ze všeho bych ráda poděkovala za možnost být zde s vámi při této příležitosti, kdy si společně připomínáme 800. výročí předání Řehole sv. Alberta Jeruzalémského našemu řádu.

Hlavní téma kapituly, které jste zvolili, je: *Karmel - modlící se a prorocké společenství v měnícím se světě*. Když jsem byla požádána, abych se s vámi podělila o svou zkušenost karmelitánské terciářky, která se tyto dva aspekty (prorocký a modlitební) pokouší žít v každodenním životě uprostřed světa,

položila jsem si otázku: Jaké je poslání karmelitánského laika v dnešním světě? Zde vám nabízím malou úvahu, která z toho vzešla, s nadějí, že může být přínosná. Úvaha má tři části. První část je zaměřena na situaci dnešního *měnícího se světa* a jeho potřeby a nároky, na které se my laici snažíme odpovídat svým životem. Druhá část se týká *prorockého* aspektu a v závěru budu mluvit o *životě modlitby*, což je třetí část tohoto zamyšlení.

Poslání laiků najdeme obecně vyjádřeno v dokumentu Lumen Gentium: *„Z vlastního povolání laiků vyplývá úkol hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha. ... Jim tedy zvlášť připadá úloha tak prozařovat a pořádat všechny časné záležitosti, s nimiž jsou v těsném styku, aby se vždycky dály a rozvíjely podle Krista a sloužily ke chvále Stvořitele a Vykupitele.“* (LG 31) Zaměříme-li se na dnešní svět se všemi jeho procesy, transformacemi a změnami, pak se mi zdá, že první věc, kterou můžeme nabídnout, je jistá stálost. Stálost, která se zakládá na samotném předmětu naší víry, na skutečnosti vykoupení. Tato stálost pak není strnulá, vynucená něčím vnějším a tedy rigidním, ale tím, že má svůj původ ve víře, je především vnitřní a tak i nezávislá na vnějších okolnostech našeho života. V nich se ovšem projevuje prostřednictvím našich konkrétních postojů. Odhaluje se v hodnotách, které vyznáváme, a především ve způsobu, jakým je naplňujeme. Tak vlastním životem dosvědčujeme, že existují hodnoty platné univerzálně, včera i dnes. Na prvním místě je to úcta k životu a důstojnosti každého člověka, dále mimo jiné důležitost a význam rodiny, úcta k přírodě a veškerému Božímu stvoření. Tyto hodnoty nám slouží jako ukazatele v nejasných situacích v životě, kdy se setkáváme s neporozuměním nebo přímo zneužitím termínů jako svoboda, právo na štěstí či na seberealizaci.

Vytrvalost v našich postojích a chování má velký vliv na naše okolí. Já sama jsem učinila tuto zkušenost. Vzhledem k tomu, že jsem byla pokřtěná jako dospělá, mám mnoho nevěřících přátel. Někteří z nich sledovali mou konverzi poněkud nedůvěřivě, ale příliš jsme o ní spolu nemluvili. Teprve po čase, když viděli, že uvěřit pro mne neznamená stát se zpátečnickým či dokonce fanatickým člověkem na jedné straně, ale že na straně druhé jsem své víře stále věrná, byli schopni tuto mou konverzi přijmout. Dnes často sami přicházejí a dávají mi otázky o Bohu, o Ježíši Kristu, o církvi nebo mě prosí o modlitbu. To by se samozřejmě nemohlo stát, kdyby víra a vyznávané hodnoty nebyly ve shodě s konkrétním chováním.

Takovýto soulad je tedy dalším neodmyslitelným bodem našeho poslání. V Řeholi karmelitánského třetího řádu (n. 26) čteme: *„S účastí na prorockém*

poslání Krista a církve se terciář snaží v každém zaměstnání a světské činnosti si ve víře osvojovat evangelium a svými skutky je hlásat. V této své snaze jde tak daleko, že neváhá odvážně poukazovat na zlo." Jak je z textu patrné, zakládá se prorocký aspekt vždy a na prvním místě na samotném způsobu života. Nejlepší způsob, jak odhalit pokroucené a nezdravé jevy ve společnosti, je ukázat ten samý problematický moment, ovšem prožívaný ve shodě s Boží vůlí. Zde mám na mysli především mezilidské vztahy, ale platí to jistě i ve všech ostatních oblastech. Já tedy spatřuji prorocký rozměr v hledání a tázání se po Boží vůli, jejím uskutečnění ve vlastním životě, což dává příklad a alternativu tendencím vyskytujícím se ve společnosti, a teprve poté poukazovat i jinými prostředky na zlo, se kterým se setkáváme. Podle mne není mnoho horších způsobů jak odradit ostatní a především lidi nevěřící, než žít něco odlišného od toho, co vyznáváme. Pokud naše životy, naše rodiny a společenství nebudou místy lásky k bližnímu, lásky k Bohu, která se projevuje i v lidských vztazích, pak nejsme skutečnými Kristovými svědky a v tomto svém poslání jsme selhali. Díky postavě proroka Eliáše a díky celé eliášské tradici Karmelu máme bohatý zdroj inspirace jak pro rozjímání, tak pro konkrétní chování.

Touha poznávat Boží vůli předpokládá niterný a hluboký život modlitby. Mám teď na mysli především modlitbu osobní, vnitřní, aniž bych ovšem chtěla vyloučit i její jiné formy. V kontemplaci rosteme v našem vztahu s Bohem a zároveň v lásce k bližnímu. Objevujeme a prohlubujeme význam pravdy, svobody a podobně, což nám následně pomáhá vytvořit a upevnit systém hodnot, jak už jsem se o tom zmínila dříve. Modlitba nám umožňuje zorientovat se v různých situacích našeho života a ukazuje nám je z perspektivy víry. Ráda bych zdůraznila, že podle mé zkušenosti, kterou sdílím také s dalšími laiky, není možný skutečně kontemplativní laický život bez toho, aby člověk pravidelně trávil určitý čas v tichu a samotě s Pánem. Situace se ale v tomto ohledu velmi různí podle konkrétních podmínek každého laika. Někteří mají rodinu a děti, jiní žijí sami, někdo má mnoho povinností či práci náročnou na čas a energii, další mají práci flexibilní, kterou si sami organizují. Každý po svém však musí vyřešit problém, jak žít i tento aspekt karmelitánského povolání. Někdy to může být skutečný boj. Zdroj síly a milosti nacházíme ve svátostném životě Církve, především v eucharistii. Tím, že více poznáváme sami sebe, poznáváme také lépe naše nedokonalosti a náš hřích. Proto často využíváme i možnost přijímat odpuštění ve svátosti smíření.
Nemohu zapomenout na nepostradatelnou úlohu duchovního doprovázení z vaší strany, otcové karmelitáni, a na důležitost podpory v modlitbě od vás mnišek a sester. A velmi důležitý je konečně i rozměr společenství. Tím, že

se cítíme být členy jedné rodiny nejen s našimi spolubratry a spolusestrami terciáři z celého světa, ale s celým řádem, posiluje se i vnímání vlastní karmelitánské identity, což nám pomáhá uskutečňovat naše povolání.

Pokusím se na závěr několika málo slovy shrnout toto své zamyšlení a nabídnout Vám odpověď na svou počáteční otázku. Poslání karmelitánského laika je tedy toto: prostřednictvím celkové stálosti života a hodnot, prostřednictvím souladu mezi tím, čemu věří, a tím, co žije, v neustálém růstu ve vztahu s Bohem v modlitbě, být uprostřed světa skutečným svědkem Ježíše Krista a jeho Království, a to ve společenství a vzájemné pomoci svých spolubratrů a spolusester.

Svěřme toto naše poslání do rukou naší drahé matky Panny Marie.
Sancta Maria, Mater et Decor Carmeli, ora pro nobis.

Moje vzpomínky na sestru Benediktu (Edith Stein)

Sr. Stephanie, OCD

(Sestra Stephanie nyní žije v De Beyart v Holandsku. Je maďarského původu a je jí nyní devadesát let. Se sestrou Terezií Benediktou se setkala jako novicka v klášteře v Echtu, kam sestra Benedikta odešla z obavy před nacistickým pronásledováním.)

Sestru Benediktu si pamatuji osobně. Během rekreace[1] jsme my novicky byly od starších sester odděleně. Ale viděla jsem ji v chóru, v kapli a při rekreaci. A denně jsme se s ní setkávaly při našich hodinách latiny, které jsme podle matky představené měly mít, abychom lépe rozuměly bohoslužbě.

První dojem na mne sestra Benedikta udělala ještě před mým vstupem na echtský karmel během jedné z mých návštěv v klášteře. Při mém setkání se sestrami, poté co jsme se nejdřív seznámily, se na mne obrátila a zeptala se mě: „Rozito, kdy přijdete?" Její hlas byl příjemný, srdečný a jemný. V její otázce jsem cítila sympatii, srdečnost a laskavost, připadalo mi to jako pozvání. Dodalo mi to mnoho odvahy a důvěry. V tom okamžiku jsem o ní nic nevěděla, ale její osobnost na mne udělala hluboký dojem a já jsem na tento okamžik setkání s ní nikdy nezapomněla.

1 Času vyhrazeného v klášterním rozvrhu dne společnému odpočinku, kdy je nejlepší možnost povídat si, vzájemně se poznat.

Podruhé jsem sestru Benediktu potkala při svém vstupu do kláštera, když jsem se se sestrami vítala při příchodu do klauzury. Srdečně mne objala a pošeptala mi: „Rozito, nem szabat!" To je maďarský výraz a znamená: „Rozito, to se nesmí!" Pamatovala si jej od té doby, kdy pracovala v Rakousku v nemocnici Červeného kříže, kde ošetřovala maďarské vojáky.[2] Odpověděla jsem: „Ó, jistě, to uslyším ještě mnohokrát."[3]

Během hodin latiny jsme zjistily, že sestra Benedikta je vynikající učitelka. Nešetřila námahou. Byla velmi horlivá a trpělivá, ale okamžitě poznala, když jsme se probíranou látku nenaučily, nebo že nejsme pozorné. Tehdy by se na nás mohla zlobit. I když nás mateřsky nehýčkala (ona nebyla ten typ), měla v sobě něco vřelého a mateřského. Měla dobrý postřeh; a když byla některá z nás příliš unavena nebo nebyla v pořádku, poslala nás okamžitě za novicmistrovou.

Naše vyučování, to nebyla jen gramatika, sestra Benedikta nám povídala zajímavé věci. Při konverzaci obohacovala naše vědomosti o údaje o době vzniku a jménech autorů (latinských textů). Jednoho dne nám dala najevo, jak je zklamaná, když jedna z nás neznala význam slov (hymnu) Tantum ergo. Jak je možné několik let něco zpívat a neznat význam slov! Náročná byla také tehdy, když nás učila, jak je nutné rozumět bohoslužbě. A byla za to kritizována. Kritiku přijímala klidně, ale zůstávala sama sebou a pokračovala ve vyučování podle své vlastní metody a svého vlastního úsudku.

Sestra Benedikta byla tehdy na Karmelu v Echtu už tři roky a mluvila dobře holandsky, ale občas se nás ptala na některá holandská slova. Všechny jsme byly šťastné, když jsme jí mohly vypomoci, ale ona někdy sama nalezla vlastní žertovný výraz.
(Předepsané) mlčení sestra Benedikta svědomitě dodržovala, ale nikdy se nevyhýbala nutnému rozhovoru. Jednoho dne, mimo rekreaci, mne požádala o modlitbu za svou přítelkyni, která odešla do Anglie. Bylo to v den, kdy měla její přítelkyně narozeniny.

Tehdy byla velmi krutá zima a my jsme (v celách) neměly žádné topení. Sestře Benediktě to nevadilo, ale když jsme šly na hodinu, vybírala vytápěnou místnost, abychom nenastydly.

2 Vzpomínky Edity Steinové na měsíce strávené ošetřováním vojáků v lazaretu v Hranicích na Moravě, včetně vzpomínek na maďarské vojáky a na tato slova, která na ně platila, jsme uveřejnili v časopise Karmel č. 1/1999, str. 14.

3 Při výchově se tehdy – i v klášteře – zákazy stanovaly pevně a často.

V refektáři byla (s jídlem) vždy rychle hotova. Při své péči o ostatní se zajímala o všechny, aby nikdo nebyl opomenut. Ráda střídala ty, které v refektáři předčítaly nebo konaly službu.

O svátcích jsme (my novicky) trávily rekreaci společně s profesními sestrami. Bylo báječné, když nám sestra Benedikta vyprávěla o svých studentech. Tehdy dávala vždy to nejlepší. Vždycky se smála šťastně, ale nikdy ne nekontrolovaně. Její řeč byla vždy smysluplná, i tehdy, když se jednalo o humor. Nikdy neužívala nic neříkající, bezvýznamná slova, ani je nechtěla slyšet od jiných. Když jsme hrály divadlo, přijala také nějakou roli, ale pokud se já pamatuji, aktivně se zúčastnila jen dvakrát. Při práci, jako třeba při praní, byla jedna z prvních, ale neměla žádnou zkušenost a nešlo jí to.

Její osobnost vyzařovala zvláštní kouzlo, ale nikdy jsem neměla tušení, jaká ve skutečnosti vlastně je. Její soustředěný, asketický vzhled ve mně vyvolával dojem mimořádně zbožného člověka. Nikdy nedávala najevo svou mimořádnou inteligenci.

Naše matka představená, matka Antonie, si přála, aby nám sestra Benedikta přednášela o svatém Janu od Kříže. Přednášela vstoje, bylo znát, že je na to zvyklá. Sledovala jsem, jak se od nás vzdalovala, bylo znát, že je duchem mimo.

V chóru (při liturgické modlitbě) byla vždy uctivá a soustředěná. Když jsme dlouhé hodiny měly adoraci, byla tam s námi, při klečení seděla na patách a někdy tak i usnula. Byla unavená po nočních náletech. Zvlášť vzpomínám na noc o Letnicích roku 1942 – klečela s roztaženýma rukama před Nejsvětější Svátostí, zatímco my jsme se třásly hrůzou.

Nastala doba plná nebezpečí. Tři týdny před Vánocemi jsme poslouchaly její přednášku naposled. Matka Antonie chtěla, aby sestra Benedikta věnovala všechen čas své práci „Věda kříže" a nepřednášela nám. Sestra Benedikta mi ukázala obrázek Karmelu Le Paquier ve Švýcarsku, kde se chtěla ukrýt. Měla oči plné slz, nebyla tedy bez citu. Požádala mne, abych se za ni modlila. Cítila, že pro ni nebude lehké odejít znova do jiného kláštera.

V předvečer 2. srpna[4] jsme seděly během rekreace společně v zahradě, kam sestra Benedikta a další sestry přišly, aby blahopřály naší nejstarší novicce k jejím jmeninám. Sestra Benedikta jí přinesla nádhernou růži. Sestra Al-

4 Tzn. 1. srpna večer, před svátkem sv. Alfonse z Liguori, slaveným dle tehdejšího kalendáře 2. srpna.

fonsa jí řekla: „Nemáte strach z toho, co se děje?“ Ona odpověděla: „Jsme v Božích rukou“. To je předposlední vzpomínka, kterou na ni mám.

Na druhý den (odpoledne) nám, jako obvykle, sestra Benedikta četla první část rozjímání. Musela to přerušit, protože ji matka Antonie, která přišla z hovorny, odvolala.[5] Během několika minut se sestra Benedikta vrátila a poklekla před Nejsvětější Svátostí. Potom vstala, otočila se k nám, měla obličej úplně rudý, ale byla klidná a ovládala se. Smutně řekla: „Sestry, modlete se.“ Ještě teď stále slyším, jak říká tato slova. Několik sester bylo vyzváno, aby jí pomohly (s přípravou na odchod z kláštera). My novicky jsme byly dosud v chóru, kde byla vystavena Nejsvětější Svátost. V tom zmatku nikoho nenapadlo nás zavolat. Opustila nás bez rozloučení.

Těšíme se na opětné setkání v nebi. Drahá sestro Benedikto, na shledanou!

P.S. Ještě jedna malá vzpomínka na sestru Benediktu. Před mou obláčkou se matka Antonie během rekreace sester zeptala: „Jaké jméno bychom měly postulantce dát?“ (to se jednalo o mne). Sestra Benedikta, která znala maďarskou historii, řekla: „Sestra Stephanie - Magna Domina Hungarorum, by mělo být její jméno.“[6] Jsem šťastná, že jsem své jméno dostala na návrh sestry Benedikty.

(Tyto vzpomínky mají za sebou spletitou cestu k českému čtenáři: z němčiny je bosá karmelitka, sestra Rafaela z kláštera ve skotském Dysartu, přeložila do angličtiny a byly otištěny v letošním květnovém čísle časopisu Cor unum. Z angličtiny je do češtiny přeložil terciář bosého Karmelu Jiří od Eucharistie. Poznámky pod čarou doplnil P. Gorazd, O. Carm.)

5 V hovorně čekali dva příslušníci SS, aby sestry Steinovy zatkli. Podrobněji o této události viz v knize: *Vzpomínky na Editu Steinovou,* Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1992, str. 108n.

6 „Sestra Štěpánka - velká paní Maďarů.“ Jde o narážku na významného světce maďarské krve, který svůj národ učinil národem křesťanským a pevnou součástí křesťanské Evropy, svatého krále Štěpána I. Uherského (969-1083). Jeho svátek se slaví 16. srpna a pro nás může být chloubou, že sv. Štěpána vychovával a biřmoval svatý Vojtěch. On také zprostředkoval Štěpánův sňatek, který měl mimo jiné veliký diplomatický význam.

KARMEL
ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT
Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.
Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.
ISSN - KARMEL 1210 - 499X
Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.
Evidenční číslo: MK ČR E 13791